

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

"What do you have to lose?"

Amerikaanse presidentsverkiezingen 2016

Janssens, R.

Publication date

2016

Document Version

Final published version

Published in

Atlantisch Perspektief

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Janssens, R. (2016). "What do you have to lose?": Amerikaanse presidentsverkiezingen 2016. *Atlantisch Perspektief*, 40(4), 4-8. <https://www.jstor.org/stable/48581278>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

“What do you have to lose?”

Amerikaanse presidentsverkiezingen in 2016

Ruud Janssens

Volgens opiniepeilingen spant het er om wie de Amerikaanse presidentsverkiezingen gaat winnen. In een nationale opiniepeiling van *The New York Times* van 30 augustus steunt 44% van de kiezers Clinton en 39% Trump.¹ Op 7 september stond volgens CNN Trump voor met 45% tegen 43% voor Clinton.² De verkiezingen zijn pas over twee maanden (ofschoon in sommige staten kiezers al over een maand hun stem kunnen uitbrengen in “early voting”) en later deze maand vindt het eerste debat plaats tussen beide presidentskandidaten. Trump lijkt te zoeken naar populaire standpunten. Hij wil regelmatig hard, maar dan weer minder hard optreden tegen illegale immigranten, en hij probeert de stemmen van zwarte kiezers te trekken door aan ze te vragen: “What do you have to lose?” De verkiezingscampagne is niet alleen interessant vanwege de vraag wie er gaat winnen, maar ook door de verschillende manieren van campagnevoeren en de (nationale en internationale) consequenties van die campagnes.

Twee verschillende campagnes

Clinton voert een traditionele campagne, geleid door professionele campagneleiders (waaronder John Podesta, de voormalige *chief of staff* van Bill Clinton in het Witte Huis). Zij heeft een database gekocht met informatie over kiezers, aangevuld met de gegevens van de Democratische Partij. Tevens heeft ze een grote verkiezingsorganisatie om kiezers te motiveren om op haar te stemmen. Tussen begin juni en eind augustus had de campagne van Clinton al 108 miljoen dollar aan reclamespotjes uitgezonden. Clinton heeft ook meer aan fondsenwerving gedaan dan Trump. Volgens *The Washington Post* had Clinton \$350 miljoen ingezameld en in totaal (inclusief de fondsen van de Democratische Partij en van de *Super PACs* — actiegroepen die Clinton steunen) meer dan \$690 miljoen tot haar beschikking. Clinton had op 31 juli al 93% van dat geld uitgegeven, met nog \$58,5 miljoen in kas.

Trump heeft tot nu toe voor een heel andere benadering gekozen. Gebaseerd op zijn succes in de voorverkiezingen maakt Trump nadrukkelijk gebruik van Twitter, waarop hij regelmatig controversiële uitspraken doet, die dan weer tot (gratis) aandacht in de media leiden. Trump maakt gebruik van de organisatie en het geld van de Republikeinse Partij

en heeft, zover bekend, niet zelf een database over kiezers gekocht of opgezet. Ook is er slechts een beperkte verkiezingsorganisatie van Trump per staat. Pas tegen het einde van augustus kocht de Trump-campagne voor het eerst televisietijd om een reclamefilmje te vertonen (voor 4 miljoen dollar).³ Trump heeft \$125 miljoen ingezameld (waarvan \$52 miljoen uit eigen zak) en beschikte in totaal over \$346 miljoen. Op 31 juli had Trump 71% van zijn geld uitgegeven en had hij nog \$38,4 miljoen in kas.⁴ De vraag is of de campagne voor Hillary niet te vroeg heeft gepiekt en Trump pas toeslaat in de laatste twee maanden voor de verkiezingen.

“I can shoot someone, and not lose any votes”

Het is gebruikelijk tijdens de verkiezingscampagnes om de politieke tegenstander negatief af te beelden. Ook in deze campagne doen beide kandidaten hun best om de (vermeende) slechte kanten van hun tegenstander zo nadrukkelijk mogelijk neer te zetten: Trump zou geen geslaagd zakenman zijn en haatgroepen steunen. Hillary zou niet betrouwbaar zijn, de verkeerde keuzes gemaakt hebben op het gebied van buitenlands beleid, en in een slechte gezondheid verkeren (hetgeen ze in het praatprogramma van Jimmy Kimmel probeerde te ontcrachten door een pot augurken open te draaien). Over het algemeen is het resultaat van zulke ne-

gatieve campagnes niet dat kiezers op een andere kandidaat stemmen, maar dat ze in het geheel niet naar de stembus gaan.

Opvallend aan deze presidentsverkiezingen is hoe impopulair de kandidaten zijn en hoe de kandidaten aan dat gebrek aan populariteit bijdragen. Volgens een opiniepeiling van ABC News en *The Washington Post* heeft 56% van de Amerikaanse kiezers een negatief beeld van Hillary Clinton, terwijl 63% van de kiezers negatief is over Trump. Daarmee zijn ze de twee meest impopulaire kandidaten in meer dan dertig jaar.⁵

Clinton ligt al sinds het presidentschap van haar man in de jaren negentig onder vuur. Het is daarom verbazingwekkend dat ze niet voorzichtiger optrad met bijvoorbeeld de mogelijke complicaties van haar rol als minister van Buitenlandse Zaken en de Clinton Foundation (waar de regering Obama al nadrukkelijk op had gewezen), of het gebruiken van een privé-email-server als regeringsfunctionaris.

Voor Trump lijkt het doen van confronterende uitspraken onderdeel te zijn van zijn campagnestrategie. Zijn kandidatuur begon met het voorstel om een muur aan de grens met Mexico te bouwen, te betalen door de Mexicaanse

regering, en zo illegale immigranten tegen te houden. Over immigranten uit Zuid-Amerika, Latino's, zei hij dat ze grotendeels drugshandelaars, misdadigers en verkrachters waren. Latino's vormen ongeveer 15% van de Amerikaanse bevolking. Vervolgens maakte Trump grove opmerkingen over vrouwen die naar zijn idee te kritisch over hem zijn (zoals

Rosie O'Donnell en Megan Kelly). Ook bondgenoten in Azië en Europa kregen kritiek van Trump te verduren.

De vraag is of de campagne voor Hillary niet te vroeg heeft gepiekt

Drie redacteuren van de website *Huffington Post* zagen in dergelijke acties van Trump een manier om de aandacht

van de media te houden. Zij onderscheidden maar liefst 9 stadia in een Trump-opmerking, waaronder het doen van een schokkende uitspraak, het afzwakken van die uitspraak door zijn staf of vicepresidentskandidaat Mike Pence, het beschuldigen van de media via Twitter en het toegeven aan

Presidentskandidaat Donald Trump (foto: Flickr/Gage Skidmore)

bevriende media (zoals Sean Hannity van Fox News) dat hij het wel zo bedoeld had.⁶ Trump won de voorverkiezingen op een dergelijke manier en hij overheerst het nieuws, zonder zelf televisietijd te hoeven kopen.

Als onderdeel van zijn mediacampagne spreekt Trump zichzelf regelmatig tegen, hetgeen tot fraaie complicaties van uitspraken leidt. Volgens Trump maakt dat niet veel uit. Bovendien is waarheid voor hem relatief. Toen in 2005 journalist Timothy L. O'Brien voor zijn boek *TrumpNation* de waarde van Trump op minder dan een miljard dollar inschatte, daagde Trump hem voor het gerecht en wilde een schadevergoeding van 5 miljard dollar. Nadat de advocaat van O'Brien hem voor de rechtbank confronteerde met een verklaring van Deutsche Bank dat hij \$788 miljoen waard was en hem vroeg waarop hij zijn waarde baseerde, zei Trump: "My net worth fluctuates, and it goes up and down with markets and with attitudes and feelings, even my own feelings"⁷

Trump heeft vertrouwen in de loyaliteit van zijn kiezers, zozeer zelfs dat hij zei: "I could stand in the middle of Fifth Avenue and shoot somebody, and I wouldn't lose any voters, OK? It's, like, incredible."⁸ Een aanzienlijk deel van de Amerikaanse bevolking heeft geen vertrouwen in politici en voor deze kiezers vertegenwoordigt Clinton het establishment, terwijl Trump het protest is. Dat Trump zichzelf tegenspreekt, niet consistent is en weinig genuanceerd, is voor deze kiezers klaarblijkelijk geen probleem. Net zomin dat Trump regelmatig in samenzweringen gelooft, zoals dat Barack Obama niet in de Verenigde Staten is geboren, of dat de vader van Ted Cruz, zijn belangrijkste tegenkandidaat binnen de Republikeinse Partij, een band had met Lee Harvey Oswald, de moordenaar van president Kennedy. In de ogen van deze kiezers toont Trump alleen maar aan hoe corrupt de politiek is.

Maar Trump jaagt door zijn boude uitspraken ook kiezers weg. De realisatie dat hij achter staat in de opiniepeilingen is waarschijnlijk de reden waarom Trump ook gematigde uitspraken doet. In vergelijking met Mitt Romney, de Republikeinse kandidaat van vier jaar geleden, doet Trump het slechter onder blanke kiezers (de belangrijkste groep kiezers voor Trump als hij wil winnen). Romney kreeg 27% meer stemmen van blanke mannen dan Barack Obama. Trump doet het slechter, omdat hij van maar 13% meer blanke mannen steun krijgt dan Clinton. Romney had 14% meer steun van blanke vrouwen dan Obama, terwijl Trump 1% achterligt op Clinton bij deze groep. Romney verloor uiteindelijk van Obama, omdat de Republikeinse kandidaat veel minder stemmen haalde bij kiezers uit etnische

minderheden. Ook bij die groep kiezers scoort Trump veel slechter dan Clinton.⁹ Door gematigder uitspraken te doen over illegale immigranten en zwarte Amerikanen verwacht Trump waarschijnlijk niet zozeer hun steun te krijgen, maar probeert hij blanke kiezers te overtuigen dat hij ook redelijk kan zijn en daarom hun stem verdient. Het is nog onduidelijk of Trump op deze manier succesvol is. In ieder geval versterkt het de indruk dat Trump regelmatig van standpunt verandert bijvoorbeeld ten opzichte van Latino's.

Vijftig verkiezingen

Opiniepeilingen en nieuwsmedia geven regelmatig de populariteitscijfers van de kandidaten op nationaal niveau aan. Die cijfers zijn eigenlijk niet relevant. De Amerikaanse presidentsverkiezingen zijn geen nationale verkiezingen zoals we die in Nederland kennen, maar verkiezingen per staat, waarna het kiescollege (bestaande uit vertegenwoordigers per staat), de president kiest. Met andere woorden, de presidentsverkiezingen zijn eigenlijk vijftig verkiezingen.

Niet alle staten zijn even belangrijk in de verkiezingen. Staten als Californië of Massachusetts kiezen tijdens presidentsverkiezingen over het algemeen voor een Democratische kandidaat. Een Republikeinse kandidaat zal weinig campagne voeren in dergelijke staten, omdat het zonde is van de inspanning.

In praktijk gaat de verkiezingsstrijd om het winnen van de zogenaamde "battleground states", de staten waar de kiezers nog niet duidelijk voor een kandidaat hebben gekozen. Er zijn twaalf "battleground states": Florida (29 stemmen), Pennsylvania (20), Ohio (18), Georgia (16), Virginia (13), Arizona (11), Indiana (11), Wisconsin (10), Colorado (9), Iowa (6), Nevada (6) en New Hampshire (4).

De kandidaten zullen de meeste aandacht aan deze twaalf staten besteden. Ook hier zien we een duidelijk verschil tussen de campagnes van Clinton en Trump. Clinton heeft 291 campagnekantoren in deze 12 staten (met bijvoorbeeld 33 in Wisconsin, 29 in Virginia, 34 in Ohio en 34 in Florida), terwijl Trump 88 kantoren heeft (waarvan 22 in Wisconsin, 18 in Virginia, 14 in Ohio en in elk van de andere staten minder dan 10). Trump beweert dat hij binnenkort meer kantoren opent en heeft ook "mobiele kantoren" (oftewel bussen) ingezet. Een belangrijke reden voor het verschil in benadering kan zijn dat Trump minder geld voor zijn campagne heeft ingezameld. De campagne van Trump zegt dat het een strategische keuze is en dat zijn campagne onconventioneel is.¹⁰

Analyse

Als we de website *Politico* mogen geloven staat Trump voor een grote uitdaging in de "battleground states". In alle elf staten die zij volgen (zij kijken niet naar Arizona) staat Clinton voor. In sommige staten, zoals Iowa, gaat het maar om een marge van 1%, maar in andere staten, zoals Pennsylvania en Colorado, gaat het om respectievelijk 10% en 9%.¹¹ De website *FiveThirtyEight*, opgezet door statisticus Nate Silver, houdt dertien staten in de gaten (de bovengenoemde elf plus North Carolina en Oregon). Trump staat alleen in Georgia op voorsprong (met 1,9%) en Clinton in de twaalf andere staten.¹²

Verwachtingen en consequenties

Deze tussenstand betekent niet dat Clinton wel zal winnen. Trump kan de achterstand nog inhalen. Volgens politiek analist Harry Enten hebben Gerald Ford (in 1976), Ronald Reagan (in 1980) en Hubert Humphrey (in 1968) een dergelijke achterstand na de conventies nog ingehaald (ofschoon alleen Reagan de verkiezingen won).¹³ Maar dan moet Trump wel in meerdere "battleground states" winnen. Volgens *The New York Times* hoeft Clinton van de "battleground states" alleen Florida te winnen om president te worden, terwijl het meest positieve scenario voor Trump betekent dat hij van de "battleground states" Florida, Pennsylvania, Ohio, Georgia,

North Carolina, Arizona, Missouri en South Carolina moet winnen.¹⁴

Aangezien Clinton tot nu toe een succesvolle campagne heeft gevoerd (en niet veel meer stemmen kan winnen) en Trump een uiterste poging moet doen om de schade in te halen, is de kans groot dat in de komende weken Trump het beter zal doen in opiniepeilingen en Clinton iets minder. Voor beide kandidaten is een succesvol optreden tijdens de debatten belangrijk om de verkiezingen te winnen. Journalisten rapporteren dat Clinton zich serieus voorbereid op die debatten, terwijl de staf van Trump beweert dat hij zich niet wil "overvoorbereiden". Die uitspraak kan misleidend bedoeld zijn, ofschoon een dergelijke houding wel past bij de anti-professionele en populistische campagne van Trump.

Tegelijkertijd met de presidentsverkiezingen wordt er ook een nieuw Huis van Afgevaardigden en een derde van de Senaat gekozen (en vinden er ook vele verkiezingen op staats- en lokaal niveau plaats). De verwachting is dat de Democraten winst en een kleine meerderheid in de Senaat zullen behalen en dat het Huis van Afgevaardigden in meerderheid Republikeins zal blijven. Dat betekent dat, ongeacht wie er president wordt, het moeilijk zal zijn om nieuwe wet-

De sterren op de Amerikaanse vlag symboliseren de 50 individuele staten. De presidentsverkiezingen worden per staat georganiseerd, waardoor er feitelijk 50 verkiezingen plaatsvinden en nationale gemiddeldes en peilingen niet altijd veelzeggend zijn (foto: Flickr/Randy Robertson)

geving en budgetten door het Congres te krijgen. Ondanks alle krachtadige uitspraken van Trump en Clinton zullen er vele compromissen in het Congres en tussen Witte Huis en Congres gesloten moeten worden om beleid uit te voeren.

Mocht Clinton winnen, dan is de vraag hoe Trump en zijn aanhangers daarop zullen reageren. Trump roept nu al dat er fraude tijdens de verkiezingen moet zijn als hij niet wint en zijn aanhangers scanderen dat Clinton in de gevangenis hoort te zitten. Gezien de mensen die voor Trump werken, suggereren sommige commentatoren dat Trump bij verlies TrumpTV zal opzetten om zijn mening via betaal-tv permanent uit te dragen. Het lijkt in ieder geval niet op dat de polarisatie in de Amerikaanse politiek zal afnemen.

In een internationale context is het ook interessant te zien wat de consequenties van deze Amerikaanse presidentsverkiezingen zijn. Het is al vele jaren zo dat medewerkers van Nederlandse campagnebureaus en politieke partijen niet alleen de Amerikaanse verkiezingen in de gaten houden, maar ook deelnemen als stafleden aan die verkiezingen, om daarna de geleerde wijsheden in Nederland toe te passen. Zullen we in Nederland ook meer nadruk krijgen op het gebruik van Twitter en nog meer op het doen van boude uitspraken om de aandacht (en gratis mediatijd) te trekken?

Voor de Verenigde Staten kunnen de verkiezingen ook nog andere gevolgen hebben dan alleen het kiezen van een nieuwe president. De negatieve opmerkingen van met name Trump over Mexico en bondgenoten in Azië en Europa zal, zelfs als hij niet gekozen zou worden, toch nog impact hebben, net zoals zijn geflirt met Rusland en de hacks vanuit dat land op de computernetwerken van de Democratische Partij en de verkiezingsorganisaties in Arizona en Illinois. De opmerking dat Barack Obama en Hillary Clinton de oprichters zijn geweest van ISIS schijnt in het Midden-Oosten veel indruk te hebben gemaakt. Voor prominente politici in Egypte en Irak was de opmerking een bevestiging voor hun samenzweringstheorieën betreffende Amerikaans optreden in de regio. Ook al zijn deze reacties onterecht, het zal voor de Verenigde Staten moeilijker zijn om na dergelijke opmerkingen in het Midden-Oosten te opereren.¹⁵

Politicooloog Joseph Nye, Jr. ontwikkelde de theorie van "soft power", waarin de voorbeeldfunctie en inspiratie van een

land belangrijker zijn dan militaire, politieke, of economische macht. Als "soft power" de invloed van een positief voorbeeld is, dan zijn de campagnes voor deze Amerikaanse presidentsverkiezingen misschien wel een voorbeeld van "soft decline", de afname van Amerikaans aanzien door een campagne met een gebrek aan internetbeveiliging, beschuldigingen van buitenlandse beïnvloeding van Amerikaanse politiek, harde kritiek op bondgenoten en negatieve beeldvorming over niet-Amerikanen.

Prof. dr. Ruud Janssens is hoogleraar Amerikaniëstiek aan de Universiteit van Amsterdam.

Wilt u reageren?

Mail de redactie: redactie@atlcom.nl

1. "Last Election Polls," *The New York Times*, 30 augustus 2016 op www.nytimes.com.
2. Jennifer Agiesta, "Poll: Nine weeks out, a near even race," CNN, 7 september 2016 op <http://edition.cnn.com>.
3. "Clinton is vastly outspending Trump on ads. Is it hurting him?" PBS Newshour, 22 augustus, 2016 op www.pbs.org.
4. Voor de cijfers over de verkiezingskassen van Clinton en Trump, zie "Campaign 2016: Money raised as of July 31", *The Washington Post*, op www.washingtonpost.com.
5. Gregory Holy & Gary Langer, "Poll: Clinton Unpopularity at New High, on Par With trump", ABC News, 31 augustus, 2016 op <http://abcnews.go.com>.
6. Howard Fineman, Lauren Weber, Jason Linkins, "The 9 Stages of a Trump Statement", *The Huffington Post*, 15 augustus, 2016 op www.huffingtonpost.com.
7. Timothy L. O'Brien, *TrumpNation: The Art of being the Donald* (New York: Open Road, 2015), kindle edition, location 94.
8. Colin Dwyer, "Donald Trump: 'I Could ... Shoot Somebody, And I Wouldn't Lose Any Voters'", NPR, 23 januari, 2016 op www.npr.org.
9. Domenico Montanaro, "Donald Trump's real problem is with white people," NPR, 25 augustus, 2015 op www.npr.org.
10. "How Donald Trump's ground strategy 'defies convention'", PBS Newshour, 30 augustus, 2016 op www.pbs.org.
11. "Politico's Battleground States Polling Average, Politico, bekeken op 31 augustus, 2016, op www.politico.com.
12. "Who will win the presidency?" *FiveThirtyEight*, bekeken op 31 augustus, 2016 op <http://projects.fivethirtyeight.com>.
13. Harry Enten geciteerd in David Byler, "Polling Benchmarks Trump Needs to Overtake Clinton," 30 augustus, 2016 op www.realclearpolitics.com.
14. Josh Katz, "Who Will Be President?" *The New York Times*, 30 augustus, 2016 op www.nytimes.com.
15. Michael Wahid Hanna, "How Do Trump's Conspiracy Theories Go Over in the Middle East? Dangerously." *The New York Times*, August 17, 2016 op www.nytimes.com.